

Briselē, 2023. gada 20. aprīlī
(OR. en, pl)

**Starpiestāžu lieta:
2021/0211/A(COD)**

**8359/23
ADD 1**

**CODEC 624
CLIMA 200
ENV 383
ENER 192
TRANS 148
COMPET 339
ECOFIN 350**

"A" PUNKTA PIEZĪME

Sūtītājs: Padomes Ģenerālsēkretariāts

Saņēmējs: Padome

Temats: Projekts – EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA, ar ko groza Direktīvu 2003/87/EK, ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Savienībā, un Lēmumu (ES) 2015/1814 par Savienības siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas tirgus stabilitātes rezerves izveidi un darbību **(pirmais lasījums)**

– leģislatīvā akta pieņemšana
= paziņojumi

Lietuvas paziņojums

Lietuva apstiprina galīgo kompromisa tekstu par Direktīvas par ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu (ETS) grozīšanu.

Lietuva piekrīt, ka, lai sasniegtu ilgtermiņa klimatneitralitātes mērķrādītāju, ir vajadzīgi vērienīgāki SEG mitigācijas mērķi. Pastiprinātā ES ETS, kas attiecināta uz jauniem sektoriem, ir efektīvs SEG emisiju samazināšanas instruments. ES ETS attiecināšana arī uz transporta, ēku un citiem sektoriem ir instruments, kam būtu jānodrošina saskaņota ES līmeņa pieeja ETS neapvertu SEG emisiju mitigācijai, jo īpaši transporta sektorā. Tomēr tas radīs arī papildu sociālekonomiskas problēmas, un visnelabvēlīgākā ietekme būs jāuzņemas tām dalībvalstīm, kurām ir zemāks IKP un visaugstākais enerģētiskās nabadzības līmenis.

Šajā sakarā Lietuva atzinīgi vērtē Sociālā klimata fonda izveidi, kurš kalpos par instrumentu, lai, izmantojot pasākumus un investīcijas, kā arī pagaidu tiešo ienākumu atbalstu, mazinātu ēku un autotransporta sektorā ierosinātās ES ETS radīto negatīvo sociālo ietekmi uz mazaizsargātām mājāsaimniecībām, mikrouzņēmumiem un transporta lietotājiem. Ir ļoti svarīgi nodrošināt, lai tās dalībvalstis, kurām ir zemāks IKP un vislielākā enerģētiskā nabadzība, vismaz atgūtu izdevumus, kuri radušies saistībā ar ETS ēku un autotransporta sektorā, šajā sakarā izmantojot izsoles tiesības un Sociālo klimata fondu.

Lietuva pauž nožēlu par to, ka Sociālais klimata fonds tiks izveidots noteiktā apmērā, proti, bez jebkādas iespējas dinamiski palielināt tā apmēru atbilstoši kvotu cenas pieaugumam (jo īpaši virs 55 EUR), lai pienācīgi reaģētu uz izmaiņām izmaksās, kas rodas patērētājiem.

Lietuva pauž nožēlu arī par to, ka kvotām izveidotais cenu regulēšanas mehānisms var faktiski nenodrošināt oglekļa cenas paredzamību ilgākā laikposmā, jo tas ir noteikts tikai 2028. un 2029. gadam (grozītās Direktīvas 2003/87/EK 30.h pants).

Ungārijas paziņojums

Ungārija atbalsta un ir stingri apņēmusies īstenot pārkārtošanos uz klimatneitralitāti un pieņemt efektīvus mitigācijas pasākumus. Mēs piekrītam viedoklim, ka Eiropas Savienībai arī turpmāk jānosaka vērienīgi mērķi, taču mums jārīkojas atbildīgi. Vienlaikus mums ir jānodrošina, ka enerģija tiek sniegta par cenu, kas ir mājāsaimniecībām un uzņēmumiem pieņemama, lai panāktu, ka sabiedrība arī turpmāk atbalstītu taisnīgu un sociāli iekļaujošu zaļo pārkārtošanos.

Mēs esam nobažījušies par to, ka ēku un autotransporta sektorā paredzētā ETS radīs pārmērīgu slogu Eiropas mājāsaimniecībām un apdraudēs mūsu ekonomikas konkurētspēju, jo īpaši dalībvalstīs ar zemākiem ienākumiem, no kurām lielākā daļa ir vairāk pakļautas pašreizējo krīžu sekām; turklāt šie pasākumi nesniegs būtisku ieguldījumu ES emisiju samazināšanas centienos.

Mēs uzskatām, ka tagad, kad norisinās globālā enerģētikas krīze, notiek Krievijas iebrukums Ukrainā un visā Eiropā pieaug inflācija un nenoteiktība, nav īstais laiks pieņemt pasākumus, kuri vēl vairāk pasliktinās visneaizsargātāko mājāsaimniecību dzīvi, iespējams, palielinās enerģētisko nabadzību un var apdraudēt uzņēmumu uzticēšanos un atbalstu rīcībai klimatrīcībai. Tāpēc Ungārija nevar pieņemt lēmumu, kas liks iedzīvotājiem maksāt vairāk, jo visā ES tiks ieviesta vienota oglekļa cena.

Polijas paziņojums

Polija uzskata, ka ES ETS sistēmai ir vajadzīga padziļināta reforma, taču ievērojama daļa no direktīvā ieviestajām izmaiņām nav vērstas pareizajā virzienā vai nav pietiekamas. Ierosinātās izmaiņas saasina ES mēroga emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas strukturālās problēmas, bet nenodrošina vajadzīgos risinājumus.

Īpaši būtu jāatzīmē divi aspekti. Pirmkārt, ir vajadzīgs efektīvs un uzticams mehānisms kvotu cenu regulēšanai. Ierosinātie risinājumi ir nepietiekami un atstāj negatīvu ietekmi uz ES enerģijas cenām un uz Eiropas rūpniecības konkurētspēju. Polijā kvotu izmaksas var veidot līdz pat 40 % no elektroenerģijas cenas un 55 % no centralizētās siltumapgādes izmaksām. Šāda situācija nav pieņemama, un tā nav ilgtspējīga. Tā rada pārmērīgu finansiālu slogu mājsaimniecībām un šķēršļus uzņēmumiem īstenot modernizāciju un veikt videi draudzīgas investīcijas, jo šim nolūkam plānotie līdzekļi tiek atvēlēti kvotu iegādei. Tādējādi ES ETS – tās pašreizējā formā – faktiski palēnina enerģētikas pārkārtošanu. Sarunu laikā Polija nāca klajā ar konstruktīviem priekšlikumiem ES ETS iespējamajiem uzlabojumiem un joprojām ir atvērta diskusijām par šo jautājumu.

Otrkārt, par negatīvu aspektu viennozīmīgi būtu jāuzskata mājsaimniecību iekļaušana ETS. Mājsaimniecības jau tā cieš no ES ETS kvotu augstās cenas, un tagad tām būs jāsaskaras ar augstākām apkures un transporta izmaksām. Jaunā tirgus darbību virzīs kvotu iegāde saistībā ar vispiesārņojošākajiem degvielu veidiem, ko izmanto visnabadzīgākās mājsaimniecības. Tām būs jāuzņemas šīs sistēmas radītais slogs, kas padziļina sociālo plaisu un ir tiešā pretrunā taisnīguma un solidaritātes principiem. Tas, ka tiek atvilkti mājsaimniecību rīcībā esošie līdzekļi, noved nevis pie pakāpeniskas enerģētikas pārkārtošanas, bet gan pie enerģētiskās nabadzības. Jaunais fonds nekompensē izmaiņu negatīvo ietekmi uz Polijas sabiedrību, kas aptver 87 % mājsaimniecību ES, kuras māju apsildē izmanto ogles. Tādēļ mēs nevar piekrist jaunam kvotu tirgum, kurā ir ietvertas mājsaimniecības.

Turklāt, ņemot vērā ierosinātās regulas ietekmi uz dalībvalstu energoresursu struktūru un izrietošās negatīvās sociālās sekas, Polija uzskata, ka ierosinātā tiesību akta juridiskajam pamatam vajadzētu būt LESD 192. panta 2. punkta c) apakšpunktam.

Ņemot vērā minēto, Polija nevar atbalstīt ierosināto projektu, jo mēs neredzam atbilstošus risinājumus iepriekš minētajām problēmām.

Polija arī atkārtoti uzsver savu negatīvo nostāju attiecībā uz visu paketi "Gatavi mērķrādītājam 55 %", kurā ir izvirzīti nereāli mērķi un ambīcijas un kura būtiski ietekmē dalībvalstu energoresursu struktūru. Polija uzskata, ka lielākā daļa paketes tiek izskatīta, balstoties uz nepareizu juridisko pamatu, un tas rada bīstamu precedentu.

Slovākijas paziņojums

Pirmkārt, Slovākijas Republika vēlas pateikties Padomes prezidentvalstīm un Komisijai par izrādīto apņēmību un paveikto darbu pie tiesību aktu paketes "Gatavi mērķrādītājam 55 %". Slovākijas Republika joprojām ir apņēmības pilna īstenot vērienīgākos mērķus, jo esam kopīgi vienojušies siltumnīcefekta gāzu emisijas līdz 2030. gadam samazināt vismaz par 55 % un līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti.

Tiesību aktu paketes "Gatavi mērķrādītājam 55 %" īstenošana tuvākajā nākotnē būs viens no galvenajiem tematiem. Tāpēc mēs uzskatām, ka ir ārkārtīgi svarīgi pievērst uzmanību transponēšanas termiņiem. Tie neparedz pietiekami daudz laika, kā arī neņem vērā valstu tiesību aktos paredzētos noteikumus. Jo īpaši – jaunas emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas ieviešana ēku, autotransporta un vēl citos sektoros ievērojami palielina administratīvo slogu un palielina visas emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas sarežģītību. Jaunās emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas regulēto subjektu sadalījums administratīvā iedalījuma un to skaita ziņā Slovākijas Republikas gadījumā ir līdz pat desmit reizēm lielāks nekā stacionāro iekārtu skaits pašreizējā emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā; šāda jauna sadalījuma īstenošana būs ļoti sarežģīta. Transponēšanas termiņos tas vispār nav ņemts vērā. Tieši pretēji, transponēšanas laikposms ir neierasti īss. Turklāt pašreizējās emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas pārskatīšanas rezultātā tiek mainīta arī sistēma, kas paredzēta stacionārajām iekārtām un aviācijai, kā arī tiek ietverts jūras transports.

Slovākijas Republika vēlētos norādīt, ka pastāv ievērojams risks, ka ETS direktīvu nebūs iespējams transponēt noteiktajā termiņā. Minēto iemeslu dēļ mēs vēlētos lūgt Komisiju ņemt vērā šos faktus.

Komisijas paziņojumi

Paziņojums Nr. 1

Lai vēl vairāk uzlabotu Eiropas oglekļa tirgus integritāti un pārredzamību, Komisija ieviesīs izmaiņas deleģētajos aktos, kas reglamentē emisiju kvotu izsoli un Savienības reģistra darbību, lai uzlabotu regulējumā noteiktos ziņojumus un tirgus uzraudzību emisiju kvotu un atvasināto instrumentu tirgū, veicinātu tirgus ļaunprātīgas izmantošanas novēršanu un atklāšanu un palīdzētu uzturēt kārtību emisiju kvotu un saistīto atvasināto instrumentu tirgū.

Komisijas Regulas (ES) Nr. 1031/2010 (Izsoļu regula) 36. pantā ir noteikts pienākums izsoles platformai paziņot pilnīgas un precīzas ziņas par katru izsoles darījumu savai kompetentajai valsts iestādei, kas izraudzīta saskaņā ar Direktīvu 2014/65/ES (FITD2). Gaidāmajā Izsoļu regulas pārskatīšanā Komisija noteiks, ka dati par izsolēm jāpaziņo arī tieši Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādei (EVTI). Tas uzlabos emisijas kvotu izsoļu efektīvu uzraudzību un attiecīgās saiknes ar sekundāro tirgu.

Komisijas Regulas (ES) 2019/1122 (Reģistra regula) 55. panta 4. punktā ir noteikts, ka, iniciējot emisijas kvotu pārskaitīšanu Savienības reģistrā, tīri divpusēji ārpusbiržas darījumi ir jāmarķē. Tomēr tirgus dalībnieki šo marķēšanu neveic sistemātiski. Komisija grozīs prasību marķēt tīri divpusējus ārpusbiržas darījumus, lai labāk informētu kontu turētājus un nodrošinātu šā noteikuma labāku īstenošanu. Turklāt Komisija īstenos tehniskus pielāgojumus Savienības reģistra sistēmā, lai šo marķējumu padarītu par obligātu prasību darījumu izpildei.

Lai uzlabotu to datu kvalitāti, kas pieejami tirgus regulatoriem tā sauktajā emisijas kvotu tūlītēju darījumu tirgū, Komisija arī grozīs Reģistra regulu, lai tirgus regulatori varētu pieprasīt regulāru piekļuvi Savienības reģistra datiem. Tas ļaus regulatoriem laikus saņemt informāciju, kuru var salīdzināt ar normatīvajiem datiem, kas saņemti par atvasināto instrumentu tirgiem, un vajadzības gadījumā iejaukties, lai nodrošinātu Eiropas oglekļa tirgus pienācīgu darbību.

Visbeidzot, Komisija vēlas atgādināt, ka no 2018. gada janvāra emisijas kvotas saskaņā ar Finanšu instrumentu tirgu direktīvu (FITD2) ir klasificētas kā finanšu instrumenti. Iepriekš finanšu tirgus noteikumi attiecās tikai uz emisijas kvotu atvasināto instrumentu līgumiem. Praksē šī klasifikācija rada ļoti specifiskus pienākumus struktūrām, kas veic tirdzniecību Eiropas oglekļa tirgū.

Saskaņā ar Direktīvas 2014/65/ES (FITD2) 58. pantu visiem tirgus dalībniekiem katru dienu jāziņo par to pozīciju skaitu, kuras tie tur oglekļa tirgū (ziņošana par pozīcijām). Šos ziņojumus par pozīcijām iesniedz attiecīgajām valstu kompetentajām iestādēm, un EVTI tos publicē reizi nedēļā.

Saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 600/2014 (FITS) 26. pantu tirgus dalībniekiem ir arī jāziņo valstu iestādēm par visiem saviem finanšu darījumiem ar emisijas kvotām un to atvasinātajiem instrumentiem, tostarp ārpusbiržas darījumiem (pienākums ziņot par darījumiem). Saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 596/2014 (Tirgus ļaunprātīgas izmantošanas regula) 16. pantu uz visiem tirgus dalībniekiem attiecas stingri noteikumi par tirgus ļaunprātīgas izmantošanas novēršanu, tostarp juridisks pienākums ziņot attiecīgajām finanšu iestādēm par jebkādu aizdomīgu tirdzniecības praksi.

Tirgus dalībniekiem par saviem darījumiem ar kvotām un to atvasinātajiem instrumentiem jāziņo attiecīgajām valstu kompetentajām iestādēm, kas ir atbildīgas par oglekļa tirgus pārraudzību. Eiropas līmenī to darbības tāpat kā citu finanšu instrumentu gadījumā koordinē EVTI.

Paziņojums Nr. 2

Uzaicinājumiem iesniegt priekšlikumus, kas minēti 10.a panta 8. punktā un attiecas tieši uz jūrlietu tematu, līdz 2030. gadam būtu jāaptver 20 miljoni kvotu, ievērojot attiecīgos piemērojamos noteikumus.

Paziņojums Nr. 3

Komisija uzskata, ka Direktīvas 2003/87/EK 3.d panta 4. punkts, 10. panta 3. punkts un 30.d panta 6. punkts neuzliek dalībvalstīm pienākumu valsts līmenī atlikt rezervē līdzekļus. Minētajā direktīvā ir noteikts gan ieņēmumu avots, gan vispārīgi mērķi, un dalībvalstis var izvēlēties, kuriem mērķiem minētos ieņēmumus izmantot.

Komisija apstiprina, ka dalībvalstīm nav pienākuma mērķiezīmēt ieņēmumus no ETS kvotu izsolēm, bet tās var izmantot šo ieņēmumu "finansiālās vērtības ekvivalentu".
